

Asia: VN/12916/2023

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta sekä luonnos valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta.

Ympäristöministeriö on pyytänyt Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (jäljempänä Pirkanmaan ELY-keskus) lausuntoa ehdotuksesta hallituksen esitykseksi laiksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta. Määräpäivä lausunnon antamiselle on 18.8.2023.

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annettua lakia. Esityksessä säädettäisiin pilaantuneiden alueiden pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämistä koskevan tehtävän kustannusten jakamisesta valtion ja yhteistyösapuolen välillä. Esityksen tavoitteena olisi parantaa pilaantuneiden alueiden pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämiseen osoitetun valtion määrärahan vaikuttavuutta siten, että järjestämistehtävän piiriin saataisiin aiempaa enemmän ja merkittävämpiä kohteita.

Pirkanmaan ELY-keskus on osallistunut tiiviisti Ympäristöministeriön kanssa lainsäädännön valmisteluun. Pirkanmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Ehdotus hallituksen esitykseksi

Pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain mukaisena tukiviranomaisena toimii Pirkanmaan ELY-keskus koko maan alueella. Pirkanmaan ELY-keskus on kiinnittänyt ympäristöministeriön huomiota siihen, että yleisen kustannustason nousun sekä ympäristösääntelyn tiukentumisen takia pilaantuneiden alueiden pilaantumisen selvittäminen sekä puhdistaminen järjestäminen tulee vaikeutumaan tulevaisuudessa. Kuitenkin samanaikaisesti EU:n komissio on 5.7.2023 antanut ehdotuksen maaperädirektiiviksi (COM (2023) 416 final), erityisesti sen artikloissa 14 ja 15, edellytetään jäsenvaltioiden ryhtyvän toimiin pilaantuneiden alueiden selvittämiseksi ja puhdistamiseksi.

Tulevaisuuden mahdollisten ongelmien välttämiseksi ja edellä kuvatun estämiseksi pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukilainsäädännön muutoksella tulisi pyrkiä parantamaan selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen vaikuttavuutta ja saamaan lisää kohteita järjestämisen piiriin madaltamalla sen kynnystä. Yksinkertaisesti tämä on tehtävissä mahdollistamalla valtiojohtoisen järjestämisen kustannusten jakaminen valtion ja yhteistyösapuolen kesken.

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan lain 12 § muutettaisiin siten, että järjestämisestä aiheutuvien kustannusten jakaminen valtion ja yhteistyösapuolen kesken olisi mahdollista. Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa ehdotettua sääntelyä. Kustannusten jakaminen osapuolten kesken mahdollistaa aikaisempaa useamman hankkeen toteuttamisen ja toisaalta madaltaa järjestämisen toteuttamisen kynnystä jaetun kustannusvastuun tilanteissa. Jaettu kustannusvastuu olisi ehdotuksen mukaan pääsääntöinen tapa järjestää selvittäminen tai puhdistaminen. Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa ehdotettua sääntelyä sen vastatessa näihin lain käytännön soveltamisessa esiin nousseihin haasteisiin.

Ehdotuksen 12 § mahdollistaa kuitenkin myös edelleen nykyisenkaltaisen järjestämisen, jossa kustannukset maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista. Nykyiseen sääntelyyn verrattuna ehdotus tuo lainsäädännön tasolle edellytykset menettelyn toteuttamiseksi. Edellytyksenä valtion kokonaan maksamalle järjestämiselle olisi ehdotuksen mukaan välttämättömyys yleisen ympäristöedun kannalta taikka jos pilaantuneisuudesta aiheutuu tai uhkaa aiheutua erityisen vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai yksilön asuinympäristölle. Esityksen perusteluiden mukaan kynnys poikkeuksen käyttämiseen olisi hyvin korkealla, sillä ensisijaisesti kohteisiin tulisi hakea avustusta, korotettua avustusta tai järjestämällä jaetun kustannusvastuun kautta. Aikaisemmin järjestämisen edellytykset ovat sisältyneet pima-tukilakia koskevan hallituksen esityksen pykäläkohtaisiin perusteluihin. Pirkanmaan ELY-keskus pitää edellytyksiä perusteltuina huomioiden tukilain mahdollistamat tuki-instrumentit ja niiden muodostaman kokonaisuuden. Ehdotetut muutokset säilyttävät tukiviranomaisena toimivalle Pirkanmaan ELY-keskukselle mahdollisuuden tarkemmin määritellä järjestämisen edellytyksiä omilla tukia koskevilla päätöksillään. Edellytysten nosto normiin on lainsäädäntöä ja tuki-instrumentin käyttöä selkeyttävää ja Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa ehdotettua sääntelyä.

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi

Pirkanmaan ELY-keskus pitää hyvänä, että luonnoksessa valtioneuvoston asetukseksi pilaantuneen alueen puhdistamisen tukemiseksi on otettu järjestämistä koskevaa sääntelyä. Ehdotuksen 4 a §:n mukaan enimmäistukiprosentti selvittämisen järjestämisessä olisi 40 % avustuskelpoisista kustannuksista ja puhdistamisessa 30 %:a. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että ehdotettuja tukitasoja tulisi ehdottomasti kumpaakin nostaa kymmenellä prosenttiyksiköllä. Käytännön kokemus on osoittanut, että erityisesti puhdistamisessa tuen määrän jäädessä matalaksi, erityisesti syrjäisemmillä alueilla yhteistyökumppanit eivät ole halukkaita aloittamaan hankkeita omalta osaltaan. Tässä yhteydessä on syytä muistaa, että yhteistyökumppanilla ei useinkaan ole lakiin perustuvaa ympäristöoikeudellista veloitetta puhdistuksen toteutukseen. Siten mikäli kustannusten jaosta ei päästä sopuun, hanke on toteutettava yksin valtion varoilla, mikäli sen puhdistaminen katsotaan tarpeelliseksi. Pirkanmaan ELY-keskus on pima-avustusten osalta laatinut julkisen muistion (KEHA/1920/2020, 12.8.2022), jonka avulla se määrittelee yleiset perusteet ja linjaukset avustusten määrän ratkaisemiseksi. Linjausmuistion mukaan määräytyvä avustusprosentti on säännönmukaisesti lain mahdollistamaa avustusprosenttia pienempi. Pirkanmaan ELY-keskus on suunnitellut laativansa vastaavan järjestämisen tukea koskevan linjausmuistion, mikäli nyt ehdotettu sääntelymuutos toteutuu.

Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastuualueella keskitetyt ympäristöpalvelut -yksikössä. Asian on esitellyt johtava lakimies Mika Heinonen ja ratkaissut yksikön päällikkö Ari Nygrén. Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Merkintä asiakirjan hyväksynnästä on sen viimeisellä sivulla.

Heinonen Mika

Pirkanmaan ELY-keskus - Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue, Keskitetyt ympäristöpalvelut -yksikkö